

KLUB PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA V OSTRAVĚ

Pod Landekem

725 29 Ostrava - Petřkovice

IČO: 41033035, Tel. 596 131 847, 596 131 804

HORNICKÝ **ZPRAVODAJ**

I. čtvrtletí 2007

PF 2007

SLOVO PŘEDSEDY

Je čas bilancovat, co vše se nám podařilo i nepodařilo uskutečnit z našich záměrů v roce 2006. Následující stručný přehled naší činnosti dává odpověď. Posuďte sami.

1. Naše činnost byla řízena a koordinována výborem Klubu a výbory poboček. Výbor Klubu uskutečnil dvanáct zasedání. Vytýčené úkoly byly v převážné míře plněny. Problémem byla pravidelná neúčast předsedů poboček Kladno a Karviná. Vázla zejména pravidelná komunikace s pobočkou Kladno. Kromě toho se uskutečnilo jedno společné zasedání s vedením Nadace Landek a HM OKD. Ve čtrnáctidenních intervalech se uskutečňovaly koordinační porady zástupců KPHM, Nadace Landek a HM OKD.
2. V souladu s plány činnosti bylo v Ostravě a na pobočkách v Petřvaldě a v Karvině uskutečněno celkem 25 přednášek s účastí cca 950 posluchačů, šest besed v domovech důchodců a klubech důchodců celkem 280 účastníků.. Kladenská pobočka zorganizovala deset besed a společenských akcí s účastí cca 600 osob, Petřvaldská pobočka zorganizovala Den horníků za účasti širší veřejnosti.
3. Pravidelně byl vydáván Hornický zpravodaj (čtyři pravidelné, jeden zvláštní o činnosti pobočky Kladno k pětiletému výročí existence pobočky).
4. V souladu s plánem publikační činnosti bylo dále zpracováno a vydáno: Hornický videozpravodaj, Stavovský kalendář 2007, Katalogizace montánních filmů, Za hornictvím zlatonosného rudního revíru. Pobočka Petřvald připravila k vydání publikaci Hornická činnost v obci Petřvald na Těšínsku v letech 1830-1905. Kromě toho se naši členové aktivně podíleli na vyhledávání a kopírování historických důlních map, vydání publikace Doubrava, uspořádání pracovního semináře Hornické památky na Ostravsku, uspořádání pietní vzpomínky na Standu Vopaska.
5. V Ostravě a na všech pobočkách proběhly výroční schůze.
6. Byl uskutečněn tematický zájezd za účasti 40 členů s návštěvou hlubinného břidlicového Dolu Lhotka u Vítkova, přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé stráně, návštěvy muzeí ve Velkých Losinách a v Rapotíně.
7. Probíhala úspěšná spolupráce s vedením OKD, s MěÚ v Havířově, v Petřvaldě, v Karvině a v Orlové. Byly uzavřeny nové smlouvy o spolupráci s MěÚ v Karvině, MěKS v Havířově, VŠB-TU-HGF v Ostravě, s. r. o POLCARBO, s. p. DIAMO.
8. Došlo k ustavení nové pobočky Klubu v Havířově.
9. Za účelem dalšího zkvalitňování práce Klubu a řešení personálních záležitostí byla zorganizována anketa. Bohužel nízká část v ní nesplnila očekávání výboru.
10. Zástupci našeho klubu se zúčastnili setkání hornických měst v Příbrami, pietní vzpomínky v Karvině, křtu knihy Monografie Kladenského revíru, otevření výstavy Za starou Ostravu, zasedání Nadace Landek, zasedání Památkové komory v Praze, Barborky na Kladně a v Ostravě.
11. Aktivně jsme se zúčastnili oslav Dne horníků.
12. Byla uskutečněna dvě setkání s pracovníky Dolů Hlubina a Jeremenko s účastí 90 osob.
13. Aktivně jsme se zúčastnili zabezpečování realizace Projektu P 177 - Přírodní památka Landek (mj. podáním přihlášky do výběrového řízení vyhlášeného

zmocněncem vlády ČR pro MS kraj, jednání s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR).

14. Výbor se na svých jednáních mimo jiné dále zabýval:

- přípravou výroční schůze
- zajišťováním usnesení výroční schůze
- příspěvkovou morálkou členů
- výběrem a zpracováním nadačních projektů pro r. 2006 a 2007 a zajišťováním jejich plnění (v r. 2006 bude zrealizováno sedm projektů 341 400 Kč; pro rok 2007 zatím podány čtyři projekty, připraveno k podání dalších osm projektů)
- rozpracováním nových Stanov Klubu
- hodnocením práce poboček
- zabezpečováním přednášek
- personálními otázkami a přijímáním nových členů
- vydáváním Hornického zpravodaje
- návrhy na udělení čestného členství Klubu, čestného občanství města Ostravy a záchranářských vyznamenání
- hledáním dalších sponzorů
- zpracováním zásad zabezpečování finančních prostředků na činnost
- zpracováním zásad pro hospodaření Klubu a poboček
- projednáním návrhu na udělení ceny Český Permon
- vývojem situace v pobočce Kladno
- zajišťováním expozice Ekologie a hornická činnost
- zajištěním Dne horníků a Barborky

Co ještě stihneme do konce roku 2006:

- vydat publikaci Jižní část revíru OKD
- vydat grafické listy Těžní věže

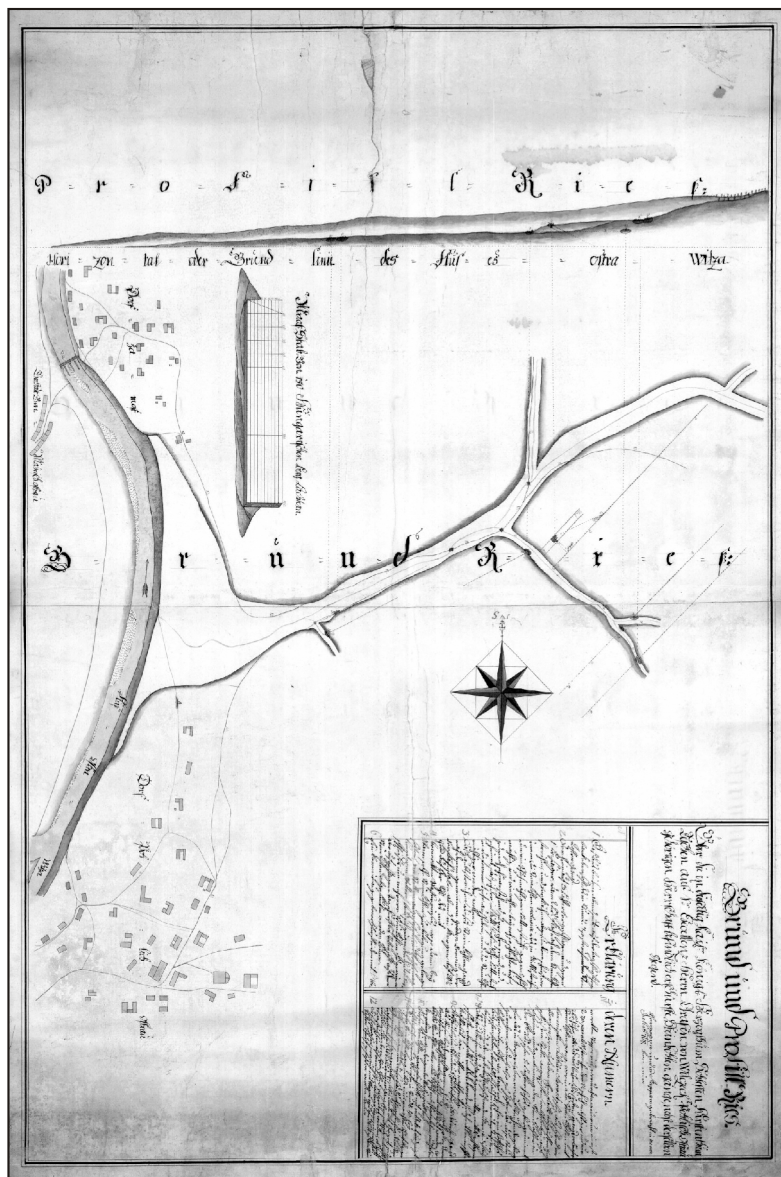
Na závěr mi dovoluťe popřát všem našim členům a příznivcům příjemné prožití Vánoc, pevné zdraví, štěstí, spokojenost, osobní, rodinnou i pracovní pohodu v roce 2007.

Zdař Bůh

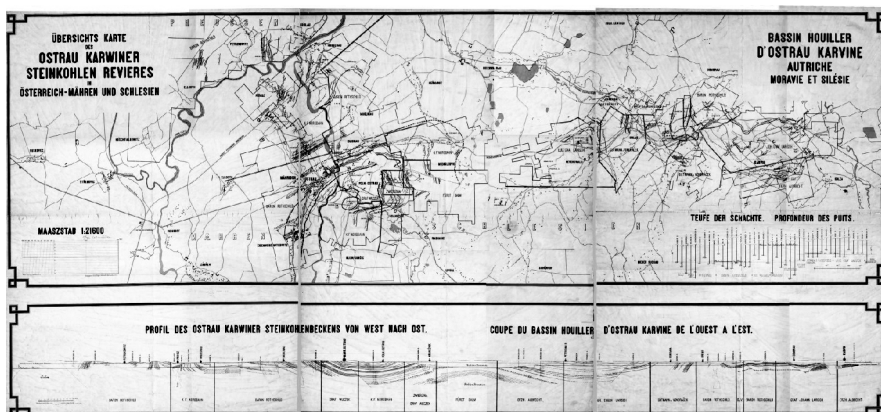
Zdeněk Dombrovský

HISTORICKÉ DŮLNÍ MAPY

Jak jsme naše čtenáře již před časem informovali, Nadace Landek podpořila finančně nadační projekty čís. 161/2005 a 201/2006, které jsou vedeny pod názvem „vyhledávání a kopírování historických důlních map“. Originály uvedených map jsou částečně uloženy v archivu OKD, ale hlavně v Moravském zemském archivu Brno pracoviště Kunštát, kde je mj. i bývalý archiv Báňského hejtmanství. Všechny archivy bylo nutno několikrát navštívit, prostudovat katalogy a požádat o předložení vybraných map. Mapy bylo nutno prohlédnout, zda nejsou poškozeny, poškozené

Během dvouletého vyhledávání byly získány následující historické důlní mapy (v závorce uveden rok vyhotovení): Z petřkovických dolů mapy štol Graben (1865), Schwebende (1881), Juliane (1865), Neue Flötz)1865), Therezia (1865), Unverhoft II. (1864), Wilhemine (1865), Fanny (1865), Filippine (1865) a Eupheniens-Hoffnung (1865). Dále mapy důlního pole Ferdinandglück (1850, 1865), Dolu Trojice u Petřkovic (1865), Dolu Ihme)1823), schéma kamenouhelných dolů v Petřkovicích a Polské Ostravě (1835) a vrstevnicová mapa reliéfu karbonu hlavičského revíru (1913).

Z ostravské části revíru se podařilo získat kopie map důlních měř a důlních polí dolů Tiefbauschacht (1861, 1865, 1880), František (1867, 1874), Karolina (1870, 1875), Šalomoun (1871), Louis (1895, 1897, 1899), Ignát (1907), Odra)1905), Jindřich (1867), Jiří (1922) a Zechce Steinböck (dnešní Jeremenko 1944).

Z Polské ostravy se našly mapy dolů Hermenegild (1867), Emma (1864), Alžběta (1867), Michal a Ferdinand (1861), důlní míry Severní dráhy Ferdinandovy (1969), mapa dobývání na Jaklovci (1853) a společná mapa, kde jsou pod polskoostravským hradem zakresleny důlní míry Severní dráhy Ferdinandovy a důlních polí Wilczka a S. M. Rothschilda.

Při dalším hledání v archívech jsme našli historické důlní mapy dolů v Orlové, Porubě, Lazích, Petřvaldě a Horní Suché. Jde o mapy důlního pole Cajetan (1902), Wilhelm (1904), Josefi (1870), Eugen (1877), Dolu Jindřichovo štěstí (1889), Olivia VI. (1918), Helena (1916), Lori-Solza)1913), Žofie (1898), Gustav (1914), Junenberger (1874), profily dolů Poruba - Karviná, Ostrava - Petřvald, Petřkovice - Ostrava (1900), polohopisné mapy Dolu Václav)1926) a Dolu Žofie (1877).

Nalezli jsme také mapu Ostravsko-karvinského revíru (1878), na které kromě dolů a jejich majitelů jsou zaznamenány i hloubky jam. Našla se také mapa všech uhelných revírů Rakousko-Uherské monarchie (1873).

Nejcennějším nálezem je první mapa a řez dokumentující nález kamenného uhlí na panství hraběte Wilczka na Polské Ostravě z roku 1768. Tuto mapu vyhledal před časem v Moravském zemském archívu v Brně ing. Jaroslav Klát pro monografii

„Uhelné hornictví v OKR“, která vyšla v roce 2003. Mapa, jako příloha monografie, byla velmi zmenšená. Proto byla mapa znovu vyhledána v Moravském zemském archivu v Brně a okopírována v původní velikosti. Na této historické důlní mapě jsou zakreslena místa nálezů černého uhlí tak, jak je zaznamenal v roce 1767 horníř Lutz. Bývalý důlní měřič Dolu Hlubina Karel Slíva, který se zabývá historií Slezské Ostravy, uvažuje, že by se historická místa nálezů uhlí na Polské Ostravě mohla vyhledat a označit např. tabulkami. Z tohoto důvodu jsme v Zemském archivu v Opavě vyhledali historické mapy Slezsko-haličské silnice (úsek Troppau-Kielsko-Biala), která vedla přes Polskou Ostravu. Porovnáním získaných map a map současného stavu by se mohlo podařit a přesně určit místa nálezů uhlí, která jsou uvedena v mapě z roku 1767 a zpřístupnit je zájemcům.

Některé kopie historických důlních map již byly vystaveny pro veřejnost v ústavu geoniky AV ČR u příležitosti přednášky doc. Ing. Petra Konečného „Důlní otřesy v OKR“, kterou v říjnu 2005 uspořádal Klub přátel Hornického muzea. Další výstava byla opět v ÚGNAV ČR při křtu publikace „Atlas uhlí české části Hornoslezské pánve“, které pořádalo nakladatelství ANAGRAM v lednu 2006. Z této výstavy byla část map převezena do budovy FITE a. s., kde byly 31. ledna 2006 vystaveny u příležitosti svěcení sochy patronky horníků sv. Barbory. Tohoto slavnostního aktu se zúčastnili mj. předseda ČBÚ prof. Roman Makarius, hejtman Moravskoslezského kraje ing. Evžen Tošenovský, generální ředitel Krajské hospodářské komory ing. Pavel Bartoš, biskup Ostravsko-opavské diecéze František Václav Lobkowicz, biskupka Československé husitské církve dr. Jana Šilerová, předseda představenstva OKD ing. Josef Goj, předseda Nadace Landek ing. Stanislav Opasek a další významní hosté.

Historické důlní mapy pak byly ještě vystaveny třikrát v Hornickém muzeu OKD, a to při oslavách svátku patronky horníků sv. Barbory v prosinci 2005, na výroční členské schůzi Klubu přátel Hornického muzea v dubnu 2006 a na semináři o hornických památkách na Ostravsku.

Historické důlní mapy, které se týkají Dolu Hlubina, jsou vystaveny v muzejních sbírkách na uvedeném dole, který patří s. p. DIAMO závod Odra. Vedení tohoto závodu nechalo také zarámovat historické důlní mapy Dolu Louis a vystavuje je v budově na bývalém Dole Jeremenko, kde je sídlo vedení s. p. DIAMO závod Odra.

Zajímavé je, že mnohé mapy důlních měř mají zakresleny i povrchové situace (domy, ulice, náměstí, kostely apod.), které je tak možné srovnávat se současným stavem. Získali jsme také mapy profilů dolů tak, jak byly zakreslovány a doplňovány při prohlubování jam a rozfárání jednotlivých pater.

Během dvou let bylo získáno v archivech 94 kopií historických důlních map a navíc i výpisy z Hlavních horních knih, které mají vazbu na mapy důlních měř. Hlavní horní knihy jsou uloženy v Zemském archivu v Olomouci. Nutno zdůraznit, že je správné, že originály historických důlních map a další dokumentace jsou uloženy v příslušných archivech, kde je o ně patřičně pečováno. Snahou Hornického muzea OKD a Nadace Landek však bylo získat kvalitní kopie nalezené historické dokumentace a její zpřístupnění zájemcům. A to se, myslím, díky obětavé práci řady lidí a dobré spolupráce s vedením jednotlivých archivů, podařilo!

Historické důlní mapy jsou dnes majetkem Hornického muzea OKD a po ukončení jejich zdokumentování budou uloženy v archivu OKD.

Vítězslav Hettenberger

POSLEDNÍ VOZÍK UHLÍ Z DOLU LIDICE

Stalo se to před čtyřiceti lety 31. ledna 1967 na odpolední směně. Byli u toho i bývalí horníci a technici, konala se menší oslava a vzpomínalo se na historii jámy Oskar, Petershofenschacht, Masaryk II a Lidice. Naplnil se život jedné šachty, který trval 76 let – tolik jako jeden lidský věk. A v tom vozíku bylo poslední uhlí z těch 13,432.267 tun vytěžených touto jámou. Patřila k těm nejmenším v revíru a chodávalo se k ní do kopce, odbočkou z cesty mezi Petřkoviciemi a Lhotkou.

Důl Oskar byl založen v letech 1891-1896 původně na katastru obce Ludgeřovice, který byl později převeden do katastru obce Petřkovice. Na tomto území se však kutalo již od roku 1806, kdy se razila důlní díla štoly, šachtice a duklice. První z důlních měř byla propůjčena sloji Bohatý 27. ledna 1806. Svislá důlní díla dosahovala nevelké hloubky a ani štoly ražené do svahu podél cesty do Lhotky nebyly dlouhé. Největší dílo byla Dědičná štola bohatá slojemi o délce 1336 metrů, která nafárala sloje Josef, Salome, Naděje, Přilehlý, Reiche, Bedřich Vilém, Císař Ferdinand, Rothschild, Novodvorský, Černá nevěsta, Fanny, Bedřiška, Bohdan a Čeněk. Její ražení začalo v roce 1834 a skončilo po 39 letech, kdy již nebyla naděje nafárat další sloj.

Poslední zápis o této štole je ze dne 3. ledna 1875, pak byla štola opuštěna a uzavřena mřížemi. Na starých mapách jsou u štoly zakresleny koksové pece, spíše milíře a vápenka. Za druhé světové války sloužila štola jako protiletectký kryt a na samém konci války si v ústí štoly zřídil Volksšturm dokonce své velitelství. Zůstalo po nich pouze rozsypané střelivo a pár ručních granátů – ani si moc nezastříleli.

Po vyrubání slojí otevřených Dědičnou štolou bohatou slojemi se přikročilo k hloubení pokusné šachty, pozdější větrní jámy č. 2, až 1. června 1891. Zároveň se začalo s výstavbou provozních budov na povrchu. Cestu od hlavní silnice vedoucí z Ostravy do Opavy vybudovali v roce 1894 italští dělníci. Závod byl budován podle tehdy nejlepších technických vymožeností a ve své době platil za nejmodernější. Pojmenován byl Oskar – po synovi spolumajitele Alberta, svobodného pána z Rothschildů. Pro odtěžení uhlí z prádla byla postavena výkonná lanovka o délce 2277 metrů vedoucí na přívozské nákladové nádraží. Od 2. listopadu 1909 byla uvedena do provozu nová lanovka vedoucí ke společnému prádlu na Dole Anselm. Odtud se uhlí dopravovalo vlečkou, zřízenou 16. září 1908, na přívozské nádraží.

Parní těžní stroj o výkonu 750 k byl v roce 1926 vyměněn za elektrický systému Leonhardi o výkonu 900 k. Důl byl větrán hlavním ventilátorem systému Capell o výkonu až 5000 kubických metrů vzduchu za minutu. Stlačený vzduch dodávaly do dolu dva kompresory o výkonu 5 kubických metrů stlačeného vzduchu za minutu. Později bylo spojeno druhé patro Dolu Oskar se třetím patrem Dolu Anselm, odkud byl dodáván na Důl Oskar stlačený vzduch potrubím o průměru 200 mm. V roce 1930 bylo toto spojení zrušeno, dodávka stlačeného vzduchu byla přerušena, zásobování dolu stlačeným vzduchem obstarával starší elektrický kompresor na povrchu a až šest malých elektrických kompresorů účelně rozmístěných v dole. Za okupace kompresory nevyhovovaly německým normám, jejich provoz byl zrušen a pro zásobování Dolu Oskar stlačeným vzduchem bylo vybudováno potrubí o průměru 300 mm vedené z Dolu Anselm zčásti na povrchu a zčásti pod zemí. S přibýváním důlních strojů ani to nestačilo a s dodávkou stlačeného vzduchu musel vypomáhat Důl Odra.

Proti ostatním dolům v revíru byl Důl Oskar výjimečný v tom, že od roku 1926 v něm byla, jako první ve střední Evropě, postupně zaváděna elektrifikace v takovém rozsahu. Kromě vrtacích kladiv, sbíjecích kladiv a lokomotiv byly všechny ostatní stroje elektrifikovány (dokonce i motory nářasných žlabů). Elektrifikace byla vlastně východiskem z nouze. Dosavadních 15 plamencových kotlů starých třicet let nestačilo pro provoz dolu, a tak se přistoupilo k elektrifikaci. Elektrický proud o napětí 15 kV z ústředny Karolina přiváděný do ústředny na Dole Anselm se tam transformoval na napětí 2500 V. Tento proud se používal k provozu hlavních čerpadel u jámy a k provozu revírních kompresorů. Pro ostatní stroje byl transformován na 220 V.

K odtěžení uhlí k jámě se používaly benzolové lokomotivy a později lanovky. Koně sloužili jen na 1. patře při otevření dolu poslední kůň byl nasazen při ražení jihozápadního překopu na 4. patře v letech 1923-1925. Pásové dopravníky byly uvedeny do provozu za druhé světové války a nakladače až po roce 1945.

Publikace Emanuela Vlčka, z níž jsou čerpány všechny zde uvedené údaje, obsahuje podrobnou statistiku těžby. Jsou to čísla, nad kterými se snad pousměje horník z některých, zejména karvinských velkodůlů, ale těch celkových více než 13 milionů tun z Dolu Oskar až Lidice snad není zase tak málo. Podívejme se na ně: v roce 1896 bylo vytěženo 74 345 tun. Pak těžba rostla po desítkách tisíc a dvoustovky tisíc dosáhla za deset let v roce 1906, kdy důl vydal 228 300 tun. S občasnými výjimkami se pak těžba pohybovala okolo 200 000 tun. Absolutně nejvyšší pak byla v roce 1944, kdy pro vítězství Velkoněmecké říše horníci na Petershofenschacht nakopali 306 700 tun uhlí.

Budme spravedliví. Po mnichovském diktátu bylo území Hlučínska přičleněno k německé říši a stalo se Altreichem. Němci obsadili 8. října 1938 Petřkovice a tedy i Důl Oskar. Úřední řečí se stala němčina, veškerou moc převzala NSDAP. Šest zaměstnanců uteklo již před vyhlášením mobilizace v roce 1938 za hranice, tam se hlásili u Freikorpsu a pak se domáhali prebend za své „zásluhy“. Také byl sestaven seznam horníků, kteří se předtím zúčastňovali veřejného života a i jinak byli novému

režimu nepohodlní 56 jich bylo přeloženo 29. ledna 1939 na doly v Horním Slezsku a Vestfálsku. Pak vypukla válka a začaly přicházet povolávací rozkazy na frontu. Mnozí ze strachu, aby tam nemuseli, podávali maximální výkony chtějíce se zavděčit. To je jeden z pohledů na onu vysokou těžbu v letech německé okupace.

Poslední dny německé okupace byly dramatické. V sobotu 28. dubna 1945 byl závod znovu bombardován sovětským letectvem a správa závodu se rozhodla důl uzavřít. Asi sto zaměstnanců se rozhodlo odejít do severních Čech pracovat na tamních dolech. S nimi uprchli také funkcionáři NSDAP a gestapáci z Ratiboře, kteří se již několik dní zdržovali u vedoucího závodu. Horníci se zdržovali v protiletectvých krytech i v dole. Ještě v neděli přišlo do závodu asi 300 německých vojáků. Pokusy odpoutat se od postupující sovětské armády byly neúspěšné, stejně jako jejich poslední pokus o útok, a tak se vojáci sami začali odzbrojovat. Po vyčištění závodu od zbývajících Němců, z nichž někteří byli schováni i v dole na I. patře, bylo zjištěno, že poslední boje stály životy 36 Němců a šesti rudoarmějců. Dne 2. května 1945 technici z ředitelství Vítkovických dolů převzali závod Anselm, na Lidice se nedostali. Lidice později převzal Dr. Ing. Otásek, pobyl zde však pouze týden, protože byl jmenován ředitelem Vítkovických dolů. Pak se urychleně začaly odstraňovat škody způsobené válkou a 9. června 1945 se začalo těžit.

Vraťme se zpět na začátek této historie a vzpomínejme. V 19. století byla v našich zemích dvanácti až čtrnáctihodinová pracovní doba. Po předmjákové stávce roku 1890 byla u Vítkovických dolů zavedena desetihodinová pracovní doba, jež platila i pro Důl Oskar. Na petřkovickém dole se udržela až do roku 1875 zvláštnost. Horníkům byl stanoven pracovní úkol, po jehož splnění mohli kdykoliv vyfárat. Vtírá se vzpomínka na dobu, kdy výjezd a sjezd mužstva byl oddělen a pak bylo zavedeno střídání „na laně“. Osmihodinovou pracovní dobu si horníci vymohli po skončení první světové války. Pak se postupně pracovní doba zkracovala a od 1. listopadu 1966 byl zaveden 40hodinový pracovní týden pro důlní pracovníky a 42hodinový pro povrchové pracovníky.

Zbývá otevřít i tu smutnou stránku historie Dolu Lidice. Závod postihly dvě průtrže vody, a to v letech 1889 a 1947, při nichž neštěstí nikdo nepřišel o život. To štěstí chybělo 3. března 1905, kdy ve sloji Rothschild na II. patře vypukl požár, pravděpodobně při závalu starého rubání. Z 35 horníků v dole se jich podařilo zachránit dvacet jedna. Záchranáři se dostali na místo neštěstí až ve tři hodiny v noci, osmi horníkům již nebylo pomoci a ostatních šest bylo těžce otráveno kouřovými plyny. Požár ve sloji Fanny dne 16. července 1947 vznikl od pásu, avšak nevyžádal si žádné oběti.

Na konec Dolu Lidice mám i osobní vzpomínku. Byl jsem tehdy technikem na Dole Urx (Anselm) a v souvislosti s likvidací Dolu Lidice jsem byl pověřen doplnit do map chybějící dosud nezakreslené úseky sousedního Dolu Odra mimo důlní pole Lidic. Mapy jsou někde v archivu, důl je zasypan, pamětníků ubývá, a tak nechť tu zůstane aspoň těch několik řádků vzpomínek.

Drahomír Javorský

Volně zpracováno podle publikace Emanuela Vlčka „Stručná historie jámy Lidice 1891-1967“

ČTYŘICET LET OD ZAPOČETÍ TĚŽBY UHLÍ POD BESKYDAMI

V listopadu 2006 jsme si připomněli 40. výročí zahájení těžby v nejmladší části našeho uhelného revíru. První uhlí bylo vytěženo v r. 1966 na Dole Paskov. K zdejšímu dolování došlo s ohledem na hluboko uložené uhelné sloje až o 180 let později než v klasické ostravské a karvinské části OKR. Podbeskydí mohlo být hornicky zpřístupněno až po dlouhé vyhledávací a průzkumné etapě, která začala na přelomu 19. a 20. století.

Jako první začal být v r. 1960 budován Důl Paskov. První uhlí vytěžil 15. 11. 1966. V tom roce bylo vytěženo 7950 tun uhlí. Plně projektované těžební kapacity dolu 500 000 tun bylo dosaženo v r. 1972.*

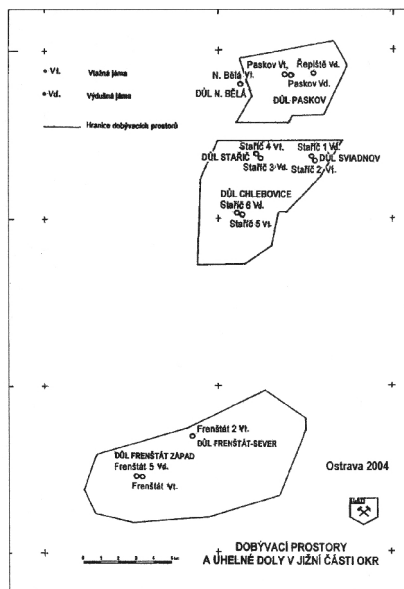
Po něm byl vybudován skupinový Důl Staříč, který byl založen v r. 1962 a první uhlí vytěžil v r. 1969. Pravidelná těžba uhlí začala v říjnu r. 1970.

Po dvaceti letech se výstavba dolů posunula na jih do Frenštátské oblasti, kde byla v r. 1981 zahájena otvírka skupinového Dolu Frenštát (otvírka byla prováděna jako průzkumná etapa důlními díly). Na něm bylo vytěženo první uhlí v r. 1988.

Hranice důlních dobývacích prostorů včetně jam jmenovaných dolů jsou zakresleny na přiložené mapce.

K diskutovanému problému těžby uhlí a plynu na Frenštátsku ve veřejnosti se pro zajímavost uvádějí naše vzpomínky o tom, že vytěžení prvního uhlí z Dolu Frenštát bylo tehdy za široké pozornosti médií považováno za historický mezník v rozvoji valašského kraje pod Beskydami. Uhlí bylo slavnostně vyvezeno 12. 4. 1988 z jámy č. 5 z hloubky 885 m, kde byla otevřena první uhelná sloj karvinského souvrství č. 36 o celkové mocnosti 3,10 m. Této nevídané historické události a slavnostní příležitosti se za zvuků hornické hymny, pochodů a valašských odzemků účastnili čelní představitelé koncernu OKD, v čele s generálním ředitelem ing. Josefem Valníčkem, CSc. A další významní hosté, jako byli předseda Českého báňského úřadu, rektor Vysoké školy báňské a oficiální politikých a správních orgánů kraje, okresu a města.

O hornictví v jižním revíru se více dočteme v publikaci, připravované naším klubem jako část 7. sborníku Od nálezů uhlí po útlum těžby na Ostravsku.

* Poznámka: Po 34 letech při zařazení Dolu Paskov do útlumu těžby byl poslední vůz uhlí vyvezen 27. 7. 1999.

VZPOMÍNKA NA ING. STANISLAVA VOPASKA

Pravidelné setkání členů Klubu přátel Hornického muzea v říjnu loňského roku bylo věnováno vzpomínce na zemřelého ing. Stanislava Vopaska. O jeho záslužné práci pro Nadaci Landek hovořil ing. Jaroslav Přepiora. Zhodnotil jeho zásluhy pro nadaci, která finančně podporuje větší či menší projekty, jež se týkají hornictví. Ing. Stanislav Vopasek byl jedním ze zakládajících členů Nadace Landek a jejím ředitelem.

O zásluhách při vzniku Hornického muzea OKD hovořil stávající ředitel muzea ing. Miroslav Fojtík. Vzpomněl na dobu, kdy muzeum vznikalo, kdy bylo nutné překonávat různé překážky, se kterými se musel ing. Stanislav Vopasek vypořádat. Nakonec se stal prvním ředitelem Hornického muzea OKD, o které je mezi veřejností veliký zájem. Současně připomněl i zásluhu ing. Stanislava Vopaska na přípravě k zapsání čtyř hornických památek na území Ostravska do Seznamu UNESCO.

Po obou projevech byly promítnuty dva filmové medailonky. První z roku 2000 natočilo studio České televize Ostrava. Ing. Stanislav Vopasek zde s redaktorem Švihálkem hovořili o problematice mužů, kteří z pracovních činností přecházejí do důchodu. Druhá filmová ukázka byla z oslav sedmdesátin ing. Stanislava Vopaska, kdy se svým přátelům vyznává ze svého hornického působení na Kladně a v Ostravě.

Po těchto filmech své vzpomínky na spolupráci s ing. Stanislavem Vopaskem řekl ještě několik nejbližších přátel. V závěru byl představen přítomným nový ředitel Nadace Landek ing. Josef Kimer.

Vzpomínkové odpoledne na ing. Stanislava Vopaska bylo velice důstojné a zúčastnilo se ho 80 členů KPHM.

Vítězslav Hettenberger

OSOBNOST REVÍRU Prof. Ing. JAROMÍR MATUŠEK, CSc.

Letos tomu bude 90 let, kdy se v Ostravě narodil Jaromír Matušek. Jeho otec byl důlním technikem na Dole Oskar v Petřkovicích. V mládí se zabýval kromě jiného skautingem. Po ukončení střední školy začal studovat Vysokou školu báňskou v Příbrami a studium ukončil v roce 1945. Začal pracovat jako provozní inženýr na Dole Hlubina. Postupně však přecházel na další doly v OKR. Hlavním jeho úsilím bylo prosazování technického rozvoje zaváděním nové techniky do všech procesů hlubinného dobývání uhlí. Zasloužil se zejména o rozvoj mechanizace a automatizace výrobních procesů. Jako vynikající odborník v uhelném hornictví prošel nejvyššími hospodářskými funkcemi v sektoru paliv.

Významná byla také jeho pedagogická činnost. V roce 1965 byl jmenován profesorem pro rozvoj mechanizace a automatizace na hornicko-geologické fakultě Vysoké školy báňské v Ostravě. Pod jeho vedením a s jeho pomocí byla v letech 1966-1971 vybudována katedra mechanizace a automatizace hornických výrobních procesů. V rámci oboru „dobývání ložisek“ prosadil zaměření na mechanizaci a automatizaci v hornictví. Stál u zrodu a za rozvojem Závodu automatizace a mechanizace OKR a rovněž za rozvojem postgraduálního studia v oboru automatizace v revíru. Katedra však byla zrušena v procesu „normalizace“ na VŠB v roce 1972. Prof. ing. Jaromír Matušek zemřel o dva roky později v sedmapadesáti letech ve funkci federálního ministra paliv a energetiky.

Prof. ing. Jan Šoch, CSc.

VÝBOR KPHM OKD SRDEČNĚ BLAHOPŘEJE ČLENŮM, KTERÍ V I. ČTVRTLETÍ 2007 SLAVÍ VÝZNAMNÉ JUBILEUM

Ing. Miroslav Fojtík	50 let
Ladislav Šindelář	50 let
Milan Schaffelhofer	55 let
MUDr. Alice Baumanová	55 let
Ing. Ivan Fries	60 let
Roman Krzak	60 let
Ing. Josef Lutz	60 let
Rudolf Formánek	60 let
Ing. Jaroslav Havlík	65 let
Ing. Anton Kopún	65 let
Drahomíra Podroužková	65 let
Ing. Jaroslav Röder	65 let
Ing. Milan Ziepser	65 let
Naděžda Pražáková	65 let
Ing. Jaroslav Gongol	70 let
Zdeněk Rodzaj	70 let
Prof. Ing. Jan Schenk, Csc.	70 let
Ing. Petr Schreiber	70 let
Josef Chmiel	70 let
Josef Číž	75 let
Karel Dolínek	75 let
Ing. Viktor Vrtal	75 let
Milan Penkala	75 let
Ing. Jaroslav Hojcký	80 let
Vladimír Lažnovský	80 let
Josef Lukášek	80 let

JAN NEPOMUK MARIA JOSEF ANTONÍN HRABĚ WILCZEK

Dne 27. ledna 2007 uplyne 85 let od jeho úmrtí a 12. března 2007 170 let od jeho narození. Dále budeme hovořit již jen o Janu hraběti Wilczkovi. Sňatek měl 16. 5. 1858 s Emmou hraběnkou Capo di Lista (* 18. 8. 1833 v Padově, + 26. 8. 1924 ve Vídni), dámou Řádu kříže hvězdového a dámou palácovou Jejímho Veličenstva císařovny Elišky. Jejich dětmi byli: Maria Josefa Gabriela (* 24. 12. 1858 v Paříži), Maria Elisabeta Josefína (* 24. 11. 1859), Jan-junior Maria Josef Antonín (* 12. 3. 1861 ve Vídni) a Maria Josefína Lucie (* 30. 11. 1862 ve Vídni).

Co o něm dále víme? Jeho dědeček Franz Josef hrabě Wilczek (* 1748, + 1834) otevřel hraběcí štolové doly (1787 až 1880) ve Slezské Ostravě a Důl Žentourový (1811 až 1858) tamtéž. Jeho otec Stanislav hrabě Wilczek (* 1792, + 1847) otevřel: Důl Bedřich (1835 až 1899, po roce 1870 zařazen do Dolu Trojice), Důl Prokop (1841 až 1882, po roce 1874 zařazen do Dolu Trojice), Důl Neumann (1848 až 1884, po roce 1874 zařazen do Dolu Trojice) a Důl sv. Anna (1858 až 1964, po roce 1890 zařazen do Dolu Jan Maria). Všechny doly ve Slezské Ostravě.

Doly přešly dědictvím v roce 1834 na Stanislava Wilczka a v roce 1847 na Jana Wilczka, který byl jejich majitelem až do roku 1922. Ten za svého života již kumuloval těžbu z Jakloveckých a Porubských slojí do nových moderních hlubinných dolů. Předně to byl od roku 1852 Důl Jan Maria s těžní jámou sv. Anna již od roku 1843 a s těžbou až do roku 1964. Dále to byl Důl Ema a Lucie od roku 1861 s těžní jámou Ema a těžbou až do roku 1934, kdy byla zasypána. Hlavním a nejmodernějším dolem té doby byl Důl Trojice (1870 až 1967) s koksovnu. V roce 1916 byla těžní jáma Dolu Trojice vybavena již elektrickým těžním strojem systému Ilgner o výkonu 500 kW. Od roku 1871 uvedl do provozu těžní jámu Michálka, jež navazovala na těžní jámu Jan, která již byla budována v roce 1841. Obě byly v provozu do roku 1976.

Při revizi sítě nízkotlakých kompresorů v revíru OKD v roce 1962 jsme evidovali ještě kompresory budované v době Jana hraběte Wilczka: na Dole Michálka (stroje P5; P3,6 a P1,4), na Dole Jan Maria (stroje P3,6; P2,4 a P1,4) a na Dole Trojice (stroje E10; E15 a L5). Všechny stroje byly ještě provozuschopné. Vzhledem k integraci dolů Wilczkových v té době do Dolů Zárubek, Teresie (Ostrava) a Michal (P. Cingr) byly však doly Michálka, Jan Maria a Trojice propojeny povrchovým a důlním potrubím na hospodárnější kompresorovny Dolů Zárubek, Ostrava a P. Cingr.

Při analýze dolů OKR pro ekonomické zdůvodnění uzavření Dolu Ostrava jsme respektovali ještě podíl zbytků slojí dolů Jana Wilczka na vývoj ukazatelů technického rozvoje důlních prací

(mechanizace, elektrizace, automatizace, podílu instalovaných výkonů, využívání důlního vzduchového instalovaného výkonu, využívání důlního elektrického instalovaného výkonu, odpisů důlních strojů a zařízení dolu a odpisů důlních energetických zařízení dolu).

Dnes si málokdo uvědomuje akademickou, odbornou a společenskou činnost a postavení Jana hraběte Wilczka. Byl svobodným a korouhevním pánem na Hlučině a v Dobroslavicích. Na přiloženém obrázku je na zámku v Dobroslavicích se svou paní Emou někdy v roce 1920. Fotografii zapůjčil poslední zahradník na zámku v Dobroslavicích Ervín Šustek. Jan hrabě Wilczek byl členem císařské akademie věd a dolnorakouského spolku výrobního. Byl Jeho Veličenstva císaře pána tajný rada a c.k. komoří. Byl rovněž členem panské sněmovny, předsedou c.k. zeměpisné společnosti, kurátem rakouského musea pro umění a průmysl a dopisujícím členem c.k. ústřední komise pro výzkum a zachování uměleckých památek. Nesmíme také zapomenout, že byl čestným občanem Polské (Slezské) Ostravy, Vídně, Korneuburku a dalších měst. Dále byl čestným předsedou dobrovolné ochranné společnosti, rytířem císařského řádu Leopoldova, majitelem velké zlaté záslužné medaile, platil za volnomyšlenkáře a liberála. Byl znám svým odporem k antisemitismu. Byl štědrým podporovatelem všech blahodárných ústavů a podniků. Byl štědrým mecenášem věd i umění.

Ač pocházel ze starého a uznávaného rodu a byl velmi bohatý, účastnil se pruské války (1866) jako prostý pěšák při mysliveckém pluku Rakouskem u Hradce v Čechách, což byla věc nevídaná. Získal si tím sympatie mladého následníka trůnu korunního prince Rudolfa, který si dal o průběhu války referovat od něho, nikoliv od velkých generálů. Ten na jejich adresu nešetřil kritickými slovy.

Se studijními cíli národními a zeměpisnými cestoval roku 1863 s J. J. knížetem Konstantinem Hohenlohem po Africe. V letech 1872-74 se dvakrát účastnil rakouské výpravy k severnímu pólu na lodi Tegetthoff. Výprava objevila nové ostrovy nazvané Země Františka Josefa. Další část ostrovů pak byla nazvána Země Vičkova. Procestoval také část Sibiře, Kazaň a další části Ruska. V roce 1879 podnikl spolu s korunním princem Rudolfem a přírodovědcem Brehmem vědeckou expedici po Středomoří. Hrabě se stal, ač o 20 let starší, jedním z mála Rudolfových přátel.

Hlavním sídlem rodu Wilczků byl a dodnes je hrad Kreuzenstein u Vídně. Najdete jej jako Burg Kreuzenstein na internetu.

Literatura:

- Kolektiv autorů: Od nálezů uhlí po útlum těžby na Ostravsku. 2. část. Vydal Klub přátel Hornického muzea OKD, Ostrava-Petřkovice, 2002.
- Pilnáček, J.: Die älteste Genealogie der Grafen Wilczek. Zusammengestellt von Josef Pilnáček, Wien 1936, Verlage der Grafen Wilczek alle rechte Vorbehalten.
- Výzkumné zprávy a studie autora.

Prof. Ing. Jan Šoch, CSc.

HORNICKÁ PÍSEŇ

V mnoha hornických písních se zpívá o rozloučení horníka s jeho milou před odchodem na směnu. Důvodem bylo, že práce v dole patřila mezi nejtěžší a nebezpečné a nikdy se nevědělo, zda se horník vrátí. Mezi velmi melodické písně patří píseň „Přijď k dolu“, kterou složil hudební skladatel J. Bartoš na slova Q. M. Vyskočila. Pro pěvecký sbor píseň upravil bývalý závodní Dolu Hlubina ing. Ervín Bartoš, který byl současně dirigentem závodního pěveckého sboru a dechové hudby. Píseň se musela pro velký úspěch velmi často opakovat.

Vítězslav Hettenberger

Přijď k dolu

text: Q. M. Vyskočil
Volně

hudba: J. Bartoš

Přijď k do - lu, ji - tro až na strá - ních, na kvě - tech

per - la - mi ros - ný - mi bu - de plát, do zná - mé a - le - je

přijď, pro - sím, přijď v břez - vo - vý sad mi sbo - hem dát!

2.

Přijď k dolu k večeru, až bude
za Brdy slunce tvář pozvolna zapadat,
do známé aleje přijď, prosím,
přijď v březový sad mne uvítat!

3.

A když se nevrátím, počkej až do noci,
až soumrak roztančí hvězdný rej,
a když pak nepřijdu, sama se vrať,
mně klidu přej a neplakej!

OCENĚNÍ PRÁCE

Ve dnech 2. a 3. listopadu 2006 se konal v Ostravě-Porubě V. ročník Mezinárodního festivalu filmů a televizních pořadů o technických a průmyslových památkách se zaměřením na vědeckou spolupráci a cestovní ruch. Na tomto festivalu byla poprvé udělena cena ing. Stanislava Vopaska „Ostravská Venuše“ za přínos k získávání historických dokumentů, které se týkají hornictví. Na návrh Nadace Landek odborná mezinárodní porota festivalu Techné udělila cenu ing. Stanislava Vopaska člena KPHM Vítězslavu Hettenbergrovi za individuální přínos ochraně a využití technických památek. Cenu na slavnostním večeru předával ředitel Nadace Landek ing. Josef Kimer, CSc. a ředitel Domu kultury Poklad dr. Jan Rywik. Součástí slavnostního předávání bylo i promítnutí filmových medailonků o ing. Stanislavu Vopaskovi a Vítězslavu Hettenbergrovi, které připravil člen KPHM Ladislav Bardoň.

Vítězslav Hettenberger ve svém krátkém projevu poděkoval Nadaci Landek a pořadatelům festivalu Techné a zdůraznil těsnou spolupráci s Hornickým muzeem OKD, Klubem přátel Hornického muzea a s. p. DIAMO odštěpný závod Odra při vyhledávání a vystavování historických dokumentů. V závěru řekl, že toto ocenění považuje i za ocenění všech, kteří se o hornické památky starají.

Součástí slavnostního večera byla i vernisáž obrazů výtvarnice Lenky Kocierzové a fotografií ostravských hornických památek Borise Rennera a Petra Šimčíka.

Drahomír Javorský

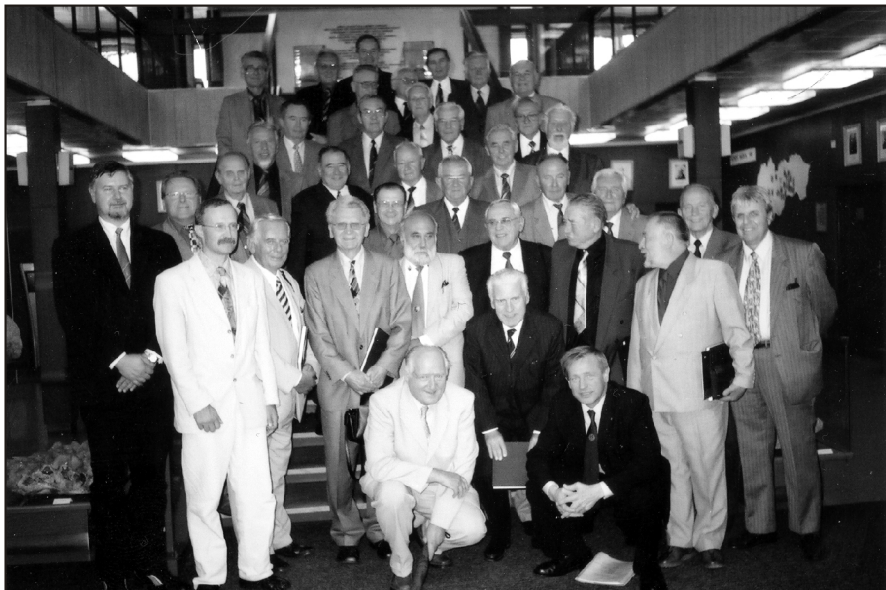

SETKÁNÍ ABSOLVENTŮ PO 50 LETECH

V září 2005 se v Ostravě konalo jubilejní setkání absolventů Hornické fakulty VŠB z let 1951-55, tj. 50 let po ukončení studia. Setkání se zúčastnilo 30 absolventů tohoto ročníku, posledního před reorganizací Hornické fakulty na Hornickogeologickou a posledního ročníku čtyřletého studia.

Řada absolventů tohoto početně silného ročníku Hornické fakulty po nástupu do praxe dosáhla postupně významných funkcí ve svém oboru. Byli to například předseda ČBÚ, generální ředitel jednoho z uhelných koncernů, několik profesorů a docentů VŠB, řada ředitelů a hlavních inženýrů těžebních podniků v uhelném a rudném hornictví a uranovém a naftovém průmyslu. Absolventi jubilujícího ročníku se dobře uplatnili také v podzemním stavitelství a hornickém výzkumu. Někteří našli dobré uplatnění také v zahraničí.

Slavnostní části setkání, konaného na půdě VŠB-TU, se zúčastnili akademičtí funkcionáři fakulty v čele s děkanem fakulty prof. J. Dvořáčkem, CSc. a další pedagogové fakulty a řada čestných hostů. O významu setkání hovoří také skutečnost, že nad touto akcí převzal záštitu primátor Ostravy ing. Aleš Zedník, který na Nové radnici přijal delegaci absolventů. U příležitosti jubilejního setkání věnovala škola absolventům z r. 1955 pamětní listy, v nichž byl zhodnocen jejich přínos hornickému oboru a také publikaci, vydanou k šedesátému výročí přemístění školy do Ostravy.

V neformální rozpravě ve slavnostní části setkání vystoupila řada absolventů s příspěvky, v nichž seznámili přítomné se svými poznatky a zkušenostmi z dlouhodobé praxe v různých oborech uhelného a rudného hornictví a uranového průmyslu. Současným vedením fakulty byla tato akce vysoce hodnocena jako kvalitní odborná konference, která přinesla řadu zajímavých poznatků a zkušeností i pro práci dnešní generace odborníků, pracujících v oboru hornictví a podzemního stavitelství.

Závěrečná neformální část setkání se konala v areálu Hornického skanzenu v Petřkovicích, kde bylo celé setkání ukončeno slavnostní večeří v Harendě a následujícím šachťákem.

Ing. Josef Pěkník, CSc.

S ohledem na výjimečnost tohoto setkání uveřejňujeme vzpomínku přes pozdní dodání textu s více než ročním zpožděním. Čtenáři jistě pochopí.

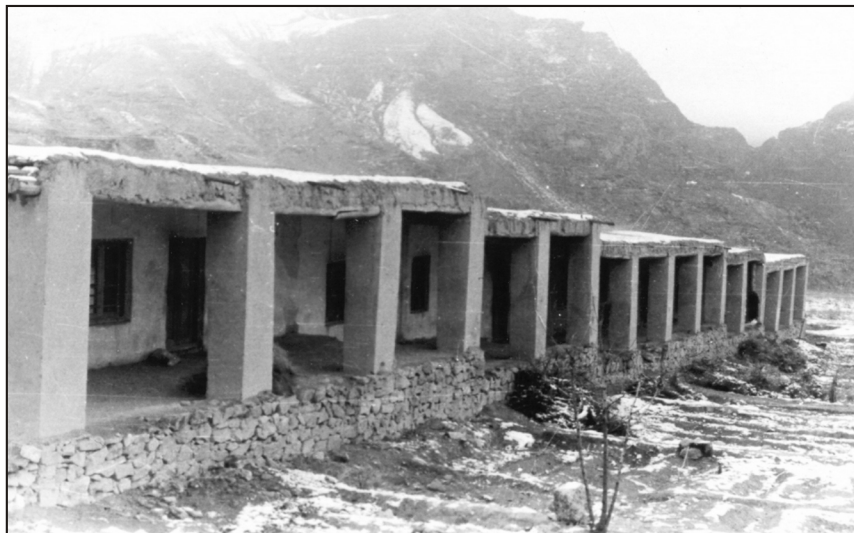
Redakce

VZPOMÍNKA NA AFGHÁNISTÁN

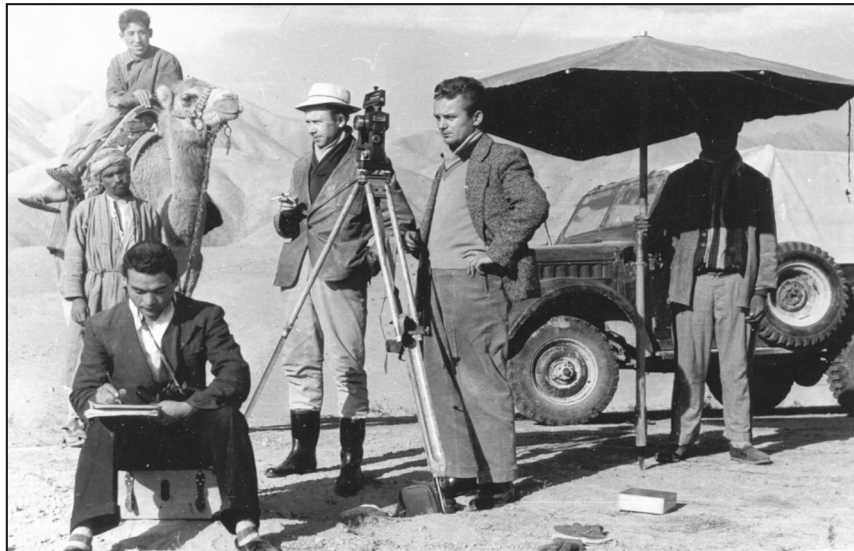
V červnu roku 1958 jsem pracoval jako asistent u prof. Františka Čechury na katedře důlního měřictví a geodézie HGF VŠB. Tenkrát se na mne obrátil tehdejší kádrovák HGF VŠB Alois Konečný, zda bych nechtěl jet do Afghánistánu. Pokládal jsem to za vtip, a proto jsem se zeptal, zda ještě dnes nebo až zítra. Ale kádrovák mne vyvedl z omylu a zanedlouho jsme se setkali u ing. Radka Švece spolu s panem Rahimim, prezidentem Coal Union of Afghánistán. Dále byli přítomni Milan Krygel (důlní měřič), Oldřich Opálka (elektrikář), Ladislav Feruga (pracovník Bastro), ing. Rudolf Jendřejčík (ministerstvo uhelného průmyslu). Na tomto setkání se dohodlo, jaké vybavení musíme s sebou do Afghánistánu vzít. Mimo jiné důležité věci to byly i střelné zbraně včetně nábojů.

Bydlení horníků ve vlastně vybudovaných chatrčích

Bydlení horníků v kolonii

Milan Krygel a Josef Kimer při měření

Ing. Radek Švec byl již předem v Afghánistánu na průzkumu na krátké misi s ing. Zdeňkem Matuškem. Mohl nás částečně o základních věcech informovat a předat nám slovník výkladu některých afghánských slov. Prezident Rahimi mluvil perfektně německy, což byla výhoda pro Milana Krygla, který dodnes tuto řeč velmi dobře ovládá.

Po důkladné přípravě jsme 19. srpna 1958 odletěli z Prahy do Moskvy a další den přes Taškent a Termez do Kábulu. Po cestě vznikly následující kuriózní situace:

Při příletu na moskevské letiště Vnukovo jsme při čekání na další spoj začali pojídat ovoce, které leželo volně na stole a domnívali jsme se, že je to zadarmo. Když jsme chtěli odejít, zastavila nás děžurná, abychom ovoce zaplatili. My jsme však žádné peníze neměli, a tak nakonec jsme to usmlouvali několika tabulkami české čokolády.

Když jsme se vypravili druhý den k odletu do Taškentu, zastavil nás důležitý člověk „vrátník“ a chtěl, abychom si nechali zvážit příruční zavazadla. Každý z nás měl 15-20 kg nábojů a peníze na zaplacení nadváhy jsme neměli. Tak jsme mu utekli a podařilo se nám dostat do letadla dříve, než nás dostihl.

Další hororová situace nastala v Termezu při odbavování letadla do Kábulu. Byli jsme upozorněni, že nesmíme přes hranice převážet krátké ani dlouhé zbraně kromě tzv. „medvědobijce“, což je malorážka s hladkou (nevrtanou) hlavní. My jsme však měli zbraně uschované v pouzdrech na rybářské pruty, které našťěstí nikdo nekontroloval, a tak jsme šťastně odstartovali.

Při letu nastaly ještě další potíže. Letadlo Dakota nemělo hermeticky uzavřenou cestovní kabinu. Nad každým sedadlem byl kyslíkový přístroj a sáček na zvratky. protože jsme letěli před pohoří Hindúkuš, letadlo dělalo šilené skoky (propady a vznosy) a většina cestujících měla problémy. A problém byl, zda si nasadit kyslíkovou masku nebo použít sáček na zvratky. My jsme to přežili s hornickým nadhledem.

V Afghánistánu jsme pracovali jako experti pro hornictví po předešlé činnosti Američanů. Nutno podotknout, že náš plat byl proti nim pouze třetinový. I tak byl měsíční plat 420 USD pro nás přímo královský, zvlášť, když z počátku nám nebyl zdaňován. Pracovali jsme na třech primitivních dolech s názvy Karkar, Doodkasch a Ischpusta. Hlavním cílem těchto dolů bylo těžit kusové uhlí pro královský palác krále Zahira šaha. Ministerským předsedou byl tehdy Mohamed Davúd.

Navazovali jsme na hrubou práci amerických měřičů. Nevím, zda vzdálenosti krokovali a doměřovali geodetickým klínkem, ale mapy kreslili na „modráku“ redisperem v měřítku 1:500. Přitom síť neměli usměrněnu, takže každý důl byl zobrazen ve vlastní síti. Nám s Milanem Kryglem, díky jeho měřickému a kreslířskému schopnostem, se podařilo založit důlní mapy podle našich předpisů a síť usměrnit pomocí polárky, slunce a měsíce, takže odpovídala našim předpisům.

V této orientální zemi jsme zažili mnoho příhod a zážitků, ale na dva nemohu zapomenout. První zážitek byl, když byla stávka horníků. Stávka byla likvidována v rozporu s naším tehdejší „socialistickým“ (ale hlavně lidským) uvažováním. Tam přijelo nákladní auto plné mužů, vybavených dřevěnými klacky a stávku prostě rozehnali. Nám bylo doporučeno, abychom si toho nevšíмали.

Druhý zážitek byl drastický. V Afghánistánu byl rozvod elektrické energie realizován vedením o napětí 13000 voltů. Vedení bylo postaveno na sloupech

z listnatého dřeva. Vzhledem k letnímu vedru (nad 40 °C) se několik sloupů zřítilo. Nedošlo sice ke zkratu, ale v drátech na zemi stále procházel proud. V té době šel krajinou kmen nomádů a jeden jejich kůň narazil na spadlé dráty, které byly pod proudem. Jeden nomád, který na dráty upadl se doslova upek! a dokonce se mu na prsou roztavil stříbrný řetízek. Další chlapec byl zraněn výbojem na noze a toho jsme odvezli k ošetření do tamější nemocnice. Nomádi si však mysleli, že jsme to zavinili my a začali na nás nebezpečně dotírat. Museli jsme se bránit hrozbou zbraní!

Mise v Afghánistánu nám velmi tvrdě ukázala, jaká je to chudá země. Obyvatelé byli většinou negramotní a žili na pokraji bídy. Ženy z náboženského hlediska byly méněcennými tvory. Přesvědčili jsme se, že naše tehdejší „lidově demokratická“ republika se k této chudé zemi zachovala hůře než kapitalismus. Společnost Coal Union of Afghánistán objednala v Československu nezbytné strojní vybavení, které platila v hotovosti v anglických librách. Strojní zařízení bylo vyrobeno a zasláno v takovém stavu, jako kdyby se na jeho výrobě podíleli sabotéři. Když jsme například do převodové skříně velkého elektrického vratu nalili převodový olej, tak všechen olej vytekl, neboť víko nebylo přišroubováno, ale pouze přidrátováno. A vše bylo zamaskováno pod nánosem barvy!

Z dodaných roznětic žádná nefungovala, protože uvnitř nebyly zapojeny vodiče, i když v certifikátu bylo napsáno, že roznětnice se nesmějí otevírat mimo výrobní závod.

Jinak byli Afghánci velmi milí a sympatičtí lidé, kteří rádi přejímali naše zkušenosti a poznatky, neboť pochopili, že je osvobozují od těžké dřiny.

Ing. Josef Kimer, CSc.

OSTRAVSKÝ SLOVNÍK

konik - luční kobylka

konvert - obálka, též kuvert

kopačka - motyka, od slova „kopat“, tedy způsobu použití nástroje. Ale také fotbalová obuv.

kopidol - hrobník

kopňa - stropnice

korb - vývratná část důlního vozíku, z něm. „korb“ koš

korkotunk - vývrtka, vytahovač korku z láhve

korytko - místo v Dolní oblasti na levém břehu Ostravice, v němž do řeky přitékala korytem teplá voda z vítkovických chladicích věží. Oblíbené místo mládeže ke koupání.

kosisko - kosiště

kostka - pecka v ovoci, také kotník

kot - kocour

Kotas - příjmení, ale též lidový název Ostravského zimního stadionu Josefa Kotase (ostravský komunistický primátor). Stadion byl prvním zastřešeným kluzišťem u nás, s unikátní čtyřsloupovou konstrukcí. Po dokončení Paláce kultury a sportu v roce 1986

jeho význam klesal a v roce 2003 byl stržen.

Kotek

koval - kovář

kozí dech - moped, název zřejmě vznikl z dýchavičné práce motoru

kožuch - škraloup ve mléce

kozidlo - totéž, co heblo, nešikovné zařízení

krabaty - svařetělý. „Měl pysk krabaty jak poslední kobzol ze sklepa.“ měl vrásčitou tvář.

kragel - límec

krajc - podpěra, která nestojí v páru

krajzak - Krajský soud v Ostravě

kramflek - podpatek

kramy - menstruace

krancetla - nemocenská, z něm. „krankzettel“ nemocenský lístek

krankfoter - zdravotník

kravatel - límec. „Porval ho za kravatel“ chytil ho za límec

kreplik - kobliha

kret - krtek

krmaš - hody, posvícení

kropelka - kapka, malá odlivka

krpaty - zakrslý

krumpolec - trámek na zavěšení zabitého vepře

krutipysk - nedobrá lihovina či jídlo, které kroutilo ústy svou nechutností

krutit pradlo - ždímat prádlo

krvavnik - rostlina žebříček

kryka - hůl, čakan. Z něm. „Byl jak kryka“ byl hodně opilý.

křak - keř

křaky - křoví

křesník - kmoť

křidlica - střešní krytina

křyvat - kulhat, chodit nakřivo

kširy - koňský postroj

kuckat - kašlat

kudlačka - angrešt

kudlit - tahat za vlasy

kula - hlava. „Měl v kuli“ měl pod čepicí. „Mluvil z kule“ hovořil z patra.

kulat se - válet se

kulec - kulečník

kulich - sýček

kulik - sloup, kůl v plotě

kupak - bazén, koupaliště

kupeľ - koupelna, sprchy

kupelketa - řetězová spojka

kura - slepice

kurafaja - neurčitá nadávka, citoslovce

kurbinek - pochva na brousek

kurdybele - lehčí nadávka

kurent - švabach

Kuří rynek - náměstí v centru Ostravy, též Jiráskovo. Konaly se na něm trhy s drůbeží, odtud jméno. Úplně první název byl „Na starém pivo-vařisku“, protože v místě byl pivovar, pak také „Náměstí císaře Franze Josefa“. Významná secesní architektura.

kuřynec - slepičí výkal

kušček - kousek

Kutek -

kutle - dršťky

kuzňa - kovárna (patrně z ruštiny)

kvacle - chumáč, trs ovoce

kvak - krmná řepa, tuřín, též „to je ale kvak“ to je ale pitomec.

kvant - velký kus horniny

kvap - pápěří

kvartyrnik - nájemník

kvit - alkohol, pálenka

kvitpumpa - opilec, notorik

kybel - kbelík, džber. „Kybluj se dodom!“ mazej domů!

kyblař - pomocný dělník na šachtě, kdysi nosící kbelíky s výkaly

kyjok - klacek

kylof - špičák, hornický krompáč, kdysi jej musel ve zmenšené podobě nosit každý revírník. V minulosti základní nástroj havíře.

kyrkoška - suk ve dřevě

kyška - kyselé mléko

L

labovat - chodit za školu

lajer - flašinet, kolovrátek

lajsnut se - dovolit si

lajtung - vedení, též potrubí, z něm. „leitung“

Lakatoš - lesní kolový traktor, název vznikl ze zkratky LKT

lalka - panenka (z polštiny)

lampovňa - lampovna, lampárna místnost, kde se skladují a opravují důlní lampy

lancuch - řetěz (pro změnu z maďarštiny lanc je maďarsky řetěz, známý je Lanchit řetězový most přes Dunaj v Budapešti)

lanštok - hůl, kterou se péčuje nálož do díry, z něm. „landstok“

lapnut - (se) chytit

lata - záplata

latarňa - lucerna, asi z latinského „laterna“ svítlna, lampa

latka - květináč

lauby - loubí, podloubí. Ulice „Pod laubami“ vedla do roku 1963, kdy byly měšťánské domy s podloubími zbořeny, od ostravského muzea k Domu potravin. Pod laubami bylo velké množství hospod, harend v pravém smyslu toho slova, a také veřejných domů. Asi nejznámější hospodou byl „Štrasman“, pak „U zlamane kryky“, „Pod

nožami“, „U špinave vesty“, „Haberfeld“... Ale byly tam i obchody např. „Blokša“, kde se prodávaly látky a oděvy.

le - hele

Ledvoň -

le o - podívej. „Le o, kura!“ Podívej, slepice!

ledva - sotva

leknica - spodní sukně

lerhajer - mladší havíř, z něm. „lehrhauer“

ležak - vodorovná sloj na dole

lina - lano, z polštiny

linioř - pravítko

Liščina - osada, část Muglinova

liščit, lisknut - dát políček

loga - balvan v hornickém slangu, zvláště nebezpečné byly logy ve stropěchodeb, odkud se nečekaně uvolňovaly a znamenaly pro havíře velké nebezpečí

loch - vězení

lokalka - tramvaj

lopat - pít přes míru

VYHODNOCENÍ ANKETY KPHM

Ke Zpravodaji KPHM na první čtvrtletí 2006 byl přiložen dotazník pro anketu, která se týkala zhodnocení činnosti KPHM. Požádáno bylo také o návrhy na zlepšení činnosti. Bylo rozesláno 250 anketních dotazníků a vrátilo se jich 32 (tj. 12,8 %) vyplněných členy, kteří jsou z poboček v Ostravě, Petřvaldu a Karviné. V žádném dotazníku nebyla kritická připomínka k činnosti KPHM a ke Zpravodaji KPHM, který vychází čtvrtletně. Pokud jde o přednášky, které KPHM organizuje každý měsíc, žádné připomínky nebyly. Pro další období byly předloženy následující návrhy témat přednášek:

- historie techniky dobývání v OKD
- aktuální problémy OKR
- technické novinky v těžbě a úpravě uhlí v OKR
- podíl hutních podniků v Ostravě na těžbě uhlí
- zdravotní problémy ve stáří a osamocení
- srovnání cen dováženého a ostravského uhlí
- historie hornictví
- hořící haldy a jejich osud
- rekultivace poddolovaných území
- uhelné zásoby v ložisku Frenštát
- záchranářství v OKR
- charakteristika revírů se zastavenou činností
- význačné šlechtické rody spojené s těžbou uhlí
- historie polských a jiných revírů
- vliv poddolování na povrchové objekty

- historie Tatro Kopřivnice
- aktivity čs. horníků v Alžírú
- detrit v OKR
- parní těžní stroje

Navržené přednášky je ochotno přednést osm členů KPHM. O práci v novém výboru, který bude zvolen v dubnu 2007, uvažují tři členové KPHM a tři se dosud nerozhodli. O účast na turnaji v tarokách projevil zájem jeden člen KPHM.

Anketa ukázala, že členové KPHM nemají žádné podstatné výhrady k činnosti výboru, pravidelným setkáním, přednáškám a Zpravodaji KPHM. Mnozí se vyjádřili ústně, že nebudou vyplňovat dotazník, neboť s činností KPHM jsou spokojeni. Že je mezi členy spokojenost, potvrzuje účast na setkáních, na které pravidelně dochází 60-70 zájemců, kteří po přednáškách ještě dlouho neformálně diskutují v Harendě.

Vyhodnocení ankety včetně anketních dotazníků bude předloženo novému výboru, který bude zvolen v dubnu 2007 na výroční členské schůzi.

Vítězslav Hettenberger

O HORNICKÝCH PAMÁTKÁCH NA OSTRAVSKU

V úterý 4.prosince 2006 se v Hornickém muzeu uskutečnil čtvrtý ročník semináře „Hornické památky na Ostravsku“. Po zahájení, které provedl ředitel Hornického muzea ing. Miroslav Fojtík, následovaly jednotlivé přednášky. Ing.Josef Jašek ze s.p.Diamo se podrobně zabýval opravami na Dole Hlubina, který spolu s koksovnu a vysokými pecemi Vítkovických železáren tvoří Národní kulturní památku. V další přednášce náměstek ředitele s.p.Diamo Ing.Radomír Tabášek hovořil o všech technických památkách, o které s.p.Diamo pečuje a také o nákladech na jejich opravy a údržbu.

O hornických koloniích měl přednášku Vítězslav Hettenberger, který kromě mluveného slova promítnul řadu historických snímků některých kolonií. Ing.Vladislav Kaluža hovořil podrobně o Dole Gabriela, který v letošním roce má výročí 155 let od svého založení. Posluchačům dal kolovat dvě alba s historickými fotografiemi dolu a jeho okolí.

Ing. Jaroslav Klát se zabýval geologickým průzkumem v jižní části revíru a hlavně hovořil o uhelných zásobách na Dole Frenštát. Za Nadaci Landek hovořil ing. Miloslav Laipert o zapsání industriálních památek do Seznamu UNESCO, přípravě projektu Dolu Hlubina a zpracování projektu Landekpark.

Dr.Antonín Barcuch z Archivu města Ostravy seznámil přítomné s prameny k dějinám hornictví na Ostravsku, které jsou ve fondech Archivu města Ostravy. Ing.Jana Kynclová z Národního památkového ústavu se zabývala Jihomoravským revírem z hlediska památkové péče.

Mezi 25ti posluchači byli zástupci s.p.Diamo, Nadace Landek, Ostravské univerzity, ÚMOB Vítkovice, Archivu města Ostravy, Bastra, Dolu Darkov, NPÚ, Hornického muzea a KPHM.

Vítězslav Hettenberger

ŠTĚSTÍ V NEŠTĚSTÍ KANADSKÝCH HORNÍKŮ

V neděli 29. ledna 2006 ve 3 hodiny v noci vypukl v draselném dole na pásové soupravě exogenní požár. Důl patřící společnosti Mosaic Company se nachází u města Esterházy v provincii Saskatchewan. V dole zůstalo v důsledku požáru uvězněno 72 horníků. Podle prováděných havarijních cvičení předpokládalo vedení dolu, že se všichni uchýlili do předem vybudovaných záchranných komor, v nichž jsou zásoby kyslíku, vody a potravin na dobu nejméně 36 hodin. V těchto komorách se také podávají svačiny a obědy, aby horníci nemuseli vyfárat z tisíc metrů hlubokého dolu. Tyto záchranné komory musely být v rudných dolech povinně zřízeny po zkušenostech z tragického požáru 1. dubna 1967 v měděnorudném dole v provincii Quebec. Tehdy jeden horník utrpěl smrtelné zranění a 26 horníků se uchýlilo do podzemní kantine, kde utěsnili vstupy, aby k nim nepronikly požární zplodiny.

Po uhašení požáru vytáhli záchranáři po 30 hodinách prvních 32 horníků živých a nezraněných. Zbýlých 40 horníků pak záchranáři dostali opět živých a zdravých na povrch za další čtyři hodiny kolem poledne.

Nehoda se šťastným koncem prokázala, že dobře technicky a organizačně připravené opatření k sebezáchraně řádně vycvičených horníků se vždy vyplatí.

Podle zpráv v CCC
Záchranář č. 5/1967
Ing. Lubomír Hájek

REDAKČNÍ RADA INFORMUJE

- Přejeme všem členům Klubu přátel Hornického muzea hodně rodinné i pracovní pohody a hlavně hodně zdraví v roce 2007.
- Upozorňujeme všechny členy KPHM, že vzhledem k tomu, že první úterý v květnu 2007 je státní svátek, pravidelné setkání členů bude mimořádně ve středu 2. května.
- Pro hodně příspěvků od členů pobočky KPHM Kladno, jsme vydali v říjnu loňského roku mimořádné číslo Hornického zpravodaje pouze pro členy kladenské pobočky KPHM.
- Žádáme všechny dopisovatele Hornického zpravodaje, aby sledovali kulatá a půlkulatá výročí vzniku dolů, na kterých pracovali a poslali nám k těmto výročím své příspěvky.
- Znovu žádáme všechny členy KPHM, aby fotografie, písemnosti a jiné předměty, které souvisejí s hornickou historií, věnovali Hornickému muzeu OKD. Mnozí již tak učinili!
- Uzávěrka pro Hornický zpravodaj na II. čtvrtletí je 1. března 2007!
- Zajímavosti o činnosti Hornického muzea OKD a o různé články s hornickou tematikou si můžete přečíst na internetových adresách:
www.ucebna.seniortip.cz/KPHM/index.htm nebo www.smisene.webzdarma.cz

Redakční rada

Klub přátel Hornického muzea OKD

si Vás dovoluje pozvat na pravidelné přednášky v I. čtvrtletí 2007

Ostrava - Petřkovice:

CXVII. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 2.1.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Prof. Ing. Jaroslav Vašek, DrSc.: Poznatky z uhelného revíru Pennsylvánie

CXVIII. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 6.2.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Prof. Roman Makarius: O hornictví z pohledu historika

CXIX. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 6.3.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Prof. Ivo Černý: Problematika poddolování karvinské části OKR

CXX. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 3.4.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Výroční členská schůze - Dokumentární filmy z činnosti KPHM OKD

Na všech akcích tradiční občerstvení

Výbor KP HM OKD

Pobočka Petřvald:

- 11. 1. 2007 Vladimír Markl: Hornická muzea
- 8. 2. 2007 Vladimír Markl: Hornická heraldika
- 8. 3. 2007 Jak jsem se upsal havířině (vlastní vzpomínky členů)
- 12. 4. 2007 Ing. Dušan Pavelek: Báňské projekty minulosti
- 10. 5. 2007 Ing. Václav Kabourek: Numismatika

Přednášky a besedy se konají vždy každý druhý čtvrtek v měsíci v 15.00 hodin v Kulturním domě v Petřvaldě.

Pobočka Havířov:

- 8. 1. 2007 Ing. Miroslav Mynář: Důl Dukla v útlumu
- 12. 2. 2007 Prof. Ing. Jiří Grygárek: Za hornictvím zlatohorského rudného revíru
- 12. 3. 2007 Ing. Jiří Ščuka, PhD: Na lodi do Antarktidy
- 2. 4. 2007 Ing. Georges Takla, CSc.: Světový hornický kongres v Iránu

Všechny přednášky a besedy se uskuteční každé druhé pondělí (v dubnu první pondělí) v 16.00 hodin v loutkovém sále Kulturního střediska Petra Bezruče v Havířově.

Naši kolektivní členové významní pomocníci v naší práci

DŮL LAZY

DŮL ČSM STONAVA

ODRA o.z.

OKD, OKK, a.s.

OKD, Rekultivace, a.s.

Kladenské doly, o.z.

OKD, a. s. Správa majetku, v.o.j.

Báňské projekty
Ostrava, a.s.

Na vydávání se podílí

KARBON INVEST

